

BODA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Boda bemutatása	5
3. Örökségünk, értékeink	8
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	13
5. Építészeti útmutató	21
<i>Telepítés</i> <i>Magasság</i> <i>Tetőhajlásszög</i> <i>Tetőforma</i> <i>Színek</i> <i>Terepalakítás</i> <i>Kerítés</i> <i>Kertészeti útmutató</i> <i>Anyaghasználat</i> <i>Ajtók, ablakok</i> <i>Kapuk</i> <i>Homlokzatképzés</i> <i>Részletek</i>	
6. Mai példák	42
7. Utcák, terek	44
8. Hirdetések, reklámtáblák	47
9. Melléklet	49
10. Impresszum	51

BEVEZETÉS

Boda község településképi arculati kézikönyve a település értékeinek, örökségének bemutatása mellett felhívja a figyelmet a javasolt, követendő megoldásokra mind a zöldfelület, mind az épített környezet vonatkozásában.

Célunk, hogy az itt lakókat és az ide költözőket megismertessük a községben rejlő értékekkel, lehetőségekkel, azokkal az arculati elemekkel, amelyek már jelenleg is léteznek és megőrzésre érdemesek.

A településen építkezni, felújítani vágyók környezetformáló munkája nem korlátozódhat csak a saját telkükre, épületeikre, kertjükre, óhatatlanul az utcaképet és ezáltal a település egészét formálják. Ennek a felelősségteljes tevékenységnek az elvégzéséhez kíván a könyv segítséget nyújtani!

Mivel csak a közösség által elfogadott szabályok lehetnek azok, amelyek a gyakorlatban is megvalósíthatóak, ezért a kézikönyvünk összeállításánál kiemelten fontosnak tartottuk a minél szélesebb körű társadalmasítást.

Reméljük az elkészült és kiindulópontnak tekintett dokumentum valódi segítséget nyújt az itt élő közösségnek!

BODA BEMUTATÁSA

Boda község a Pécsset Szigetvárral összekötő 6-os számú főútvonaltól északra, attól 4 km-re épült. A megyeszékhely, Pécs távolsága 18 km, a másik közeli város, a szomszédos Szentlőrinc 10 km-re található. A falu, északi területén erdővel csatlakozik a Nyugat-Mecsek lábához. A szomszédos települések: Bükkösd, Bakonya, Bicsérd és Szentlőrinc.

A falu lakosainak száma 464 fő, melynek 43 %-a fiatal, 40 %-a középkorú, és csak 17 % az időskorúak aránya, amely magyar vidék viszonylatában ritkának mondható.

Külterülete 1542 ha, belterülete 29 ha alapterületű.

A község neve a Boda, Buda, Budimér szláv eredetű személynévből származik. A község önkormányzati képviselő-testülete nagy gondot fordított a település hagyományainak feltárására. Kutatómunka után kiadásra került a "Boda község története" című munka, valamint megalkották a település címerét és zászlaját.

A zászló kék-fehér címere a XVIII. században Bodának adományozott pecsét alapján készült. A címerképben a trónszék mellett álló királyi alak jobbáiban kormánypálca látható, a másik oldalon szárnyas angyal, kezében szívvel.

A déli kapun belépéskor egymás mellett elhelyezkedő halnevelő tó és halastó fogadja a látogatókat. Mellettük mintegy 3 hektáros Emlékparkot alakítottak ki, itt került elültetésre a 7 vezér fája. A tavakat tápláló patakra hidat építettek, a halórházat pedig egy székelő faházban rendezték be.

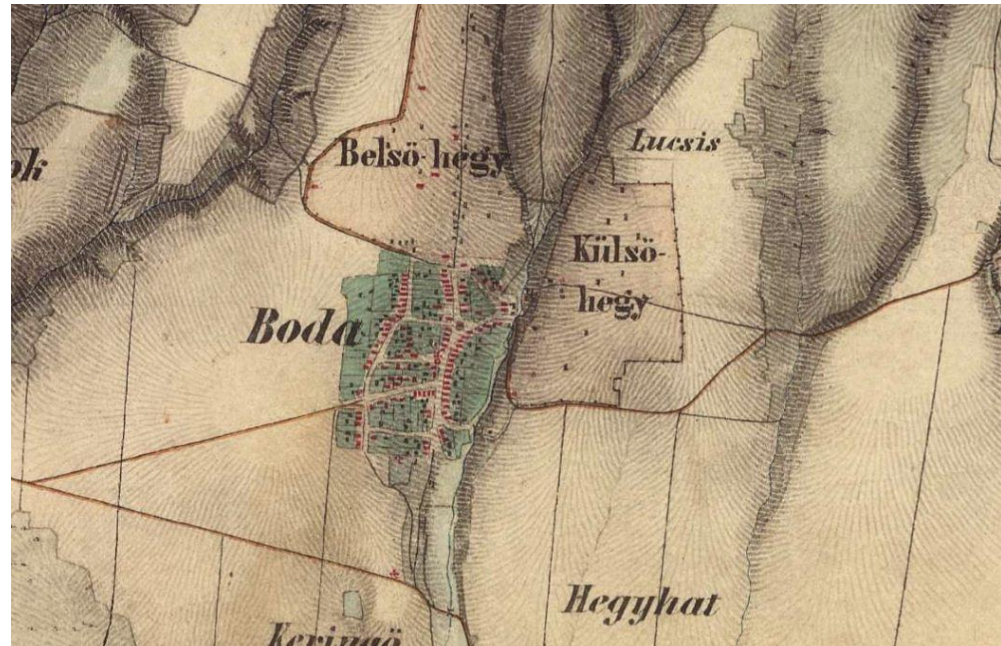
Az Első Katonai Felmérés (1763-1787)

A bekötőút másik oldalán, a halastóval szemben virágszobor park alapjait rakta le az önkormányzat. A park villamoshálózata és öntözőrendszere elkészült, továbbá az első élő köztéri látványosságot, egy pávát ábrázoló, virágból készült szobrot is felállították.

Az elmúlt évben, egy Európában is egyedülálló információs parkkal gazdagodott a falu. A közterületen elhelyezett tájékoztató táblák bemutatják a radioaktív hulladékelhelyezés módszereit, lehetőségeit, a Nyugat-mecseki Társadalmi Információs Társulás tagjait, valamint a híres bodai aleurolit kőzetet.

Az önkormányzat az alapfokú oktatást a Bicsérd-Boda-Zók közös fenntartású Általános Iskolában biztosítja a tanulók számára. Az utóbbi 25 évben jelentős infrastrukturális fejlődésen ment keresztül a község (például vezetékes gáz, vezetékes ivóvíz, burkolt utak, sportpálya, sportöltöző, ravatalozó, szélessávú internet, orvosi rendelő és központi szemétszállítás).

A Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Az itt élők többségében magyar ajkúak, római katolikus vallásúak. A templom 1908-ban Keresztelő Szent János tiszteletére épült, ékessége az 1999-ben elkészült ólomüveg díszítés, melyet H. Barakonyi Klára képzőművész tervezett. A templom kertjében az első és második világháborúban elhunyt bodai hősök emlékműve áll.

A településen található lakások száma 175. A községre jellemző a mezőgazdaság, ezen belül főként a szőlőtermesztés és borkészítés jut hangsúlyos szerephez. A tevékenységhez kapcsolódó rendezvények a borverseny és a szüreti fesztivál.

Boda zsáktelepülés, ezt az adottságot a nyugodt lakókörnyezet megővése érdekében távlatban is meg kívánja őrizni. A település jövőbeni tervei közé tartozik a területileg érintett településeket összekötő, többfunkciós utak kiépítése, civil közösségek és szolgáltatások házána megépítése, a település örökségvédelmének megővése, munkahelyteremtés, vízelvezető árkok további burkolása, valamint a lakosságszám megőrzése, növelése.

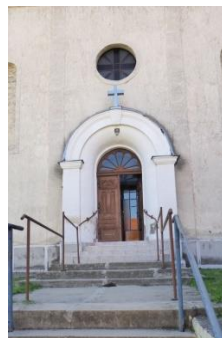
ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKEINK

3

Keresztelő Szent János római katolikus templom – helyi védelem

A bodai római katolikus templom, a templom területén található kereszt és a kerítés helyi védelem alatt áll.

A templom 1908-ban épült, 1921-ben restaurálták, 1977-78-ban felújították. Látványossága az 1999-ben készült ólomüveg ablakok, a kapuzat és az oltár.

Boda hagyományos lakóházai, présházai, tájház – helyi védelem

A településen találunk néhány népi építészeti emléket, amelyek szépen őrzik, mutatják, hogyan nézhetett ki a község 80-100 évvel ezelőtt. Sok esetben fennmaradt az utcai homlokzaton a két kis osztott, fa ablak. A Jókai és Petőfi utcában helyi védelem alatt álló lakóházak is találhatóak. Az épített örökség bemutatására Boda község tájházat is létesített, ahol számos régi használati tárgy is bemutatásra kerül.

A szőlőhegyen megtalálhatók a szőlő- és bortermeléshez kapcsolódó régi présházak. Néhány közülük helyi védelem alatt áll és egyedi tájértéket képvisel. A terület megtartotta egykori karakterét, a telkek nincsenek egymástól kerítésekkel elválasztva, az épületek „úsznak a zöldben”.

Helyi védelem alatt álló gazdasági épületek, kerítések

Helyi védelem alatt áll a településen több gazdasági épület, amelyek Baranya megye építészeti örökségét őrzik, a tájegységre jellemző homlokzati kialakítással rendelkeznek, megőrzésre érdemesek, néhányuk azonban felújításra szorul.

Találunk ezekre az épületekre szép példákat a Jókai Mór, a Petőfi Sándor és a Rákóczi Ferenc utcában.

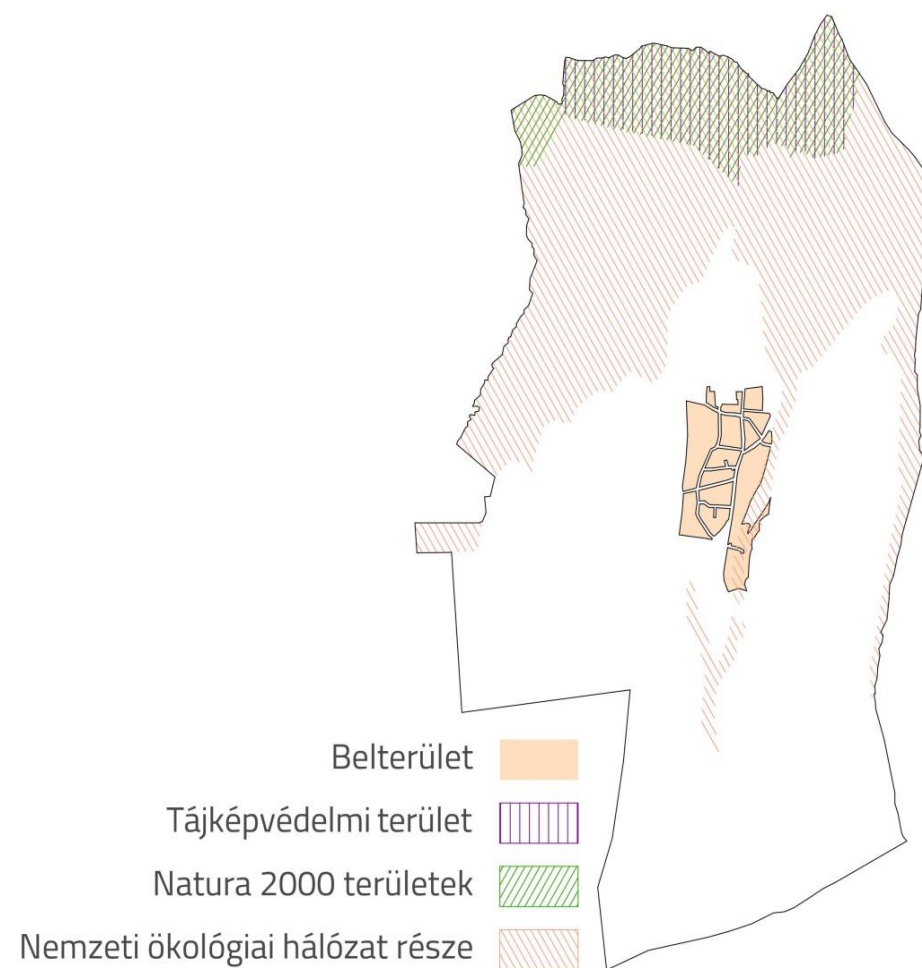
A településkép további szép és meghatározó eleme a téglaoszlopokkal erősített hagyományos fémkerítés. Erre is sok szép példát láthatunk az említett utcákban, melyek közül némelyik felújításra szorul. Az ilyen típusú kerítések védelemre javasoltak. A helyi egyedi védelem részletes listája a mellékletben található.

Természeti értékek

Az északi erdőtömbök az országos jelentőségű Nyugat-Mecsek tájvédelmi körzethez tartoznak, valamint a Natura 2000 hálózat részét képezik. (A Mecsek HUDD 20030, valamint a Mecsek 10007 elnevezésű különleges madárvédelmi terület.)

A település külterületének egy másik darabkáját a vízfolyások völgyeit kísérő gyepek- és erdősávok alkotják, valamint a falutól északra elterülő erdőgazdasági területek is természeti értéket képviselnek, továbbá a Nemzeti Ökológiai Hálózat részei. Ex-lege védett természeti terület (földvár) a Várhegy területén található, feltehetően őskori, töltéssel körülvett település maradványai.

Nyugat-Mecsek tájvédelmi körzet

A Mecseket alkotó kőzetek megjelenése és változatossága alapján az országban egyedülálló a hegység. Sokszor a felszínen is található üledékes és akár vulkánikus eredetű kőzetek is.

A hegységben hűvös bükkösök, meleg tölgyesek, vadregényes szurdok- és törmeléklejtő erdők, sziklagyepek és hegyi rétek nyújtanak felejthetetlen élményt a tájegységet felkeresőknek. A világon csak itt csodálhatjuk meg a bánáti bazsarózsa elegáns példányait, valamint a keleti és a magyar zergevirág hibridje, a pécsi zergevirág sárga bokrétáit. Magyarországon egyedül itt él a piacsenzai nőszőfű és a havasi tisztessű.

A Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet kiterjedése 10 316 hektár, amelyből 9 625 hektár új védett természeti terület. Továbbá a tájvédelmi körzetbe beolvadt négy, korábban létesített természetvédelmi terület, a fennmaradó területet ezek adják.

ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

Bodán - az arculati jellemzők tekintetében - hat eltérő karakterű terület rész különböztethető meg.

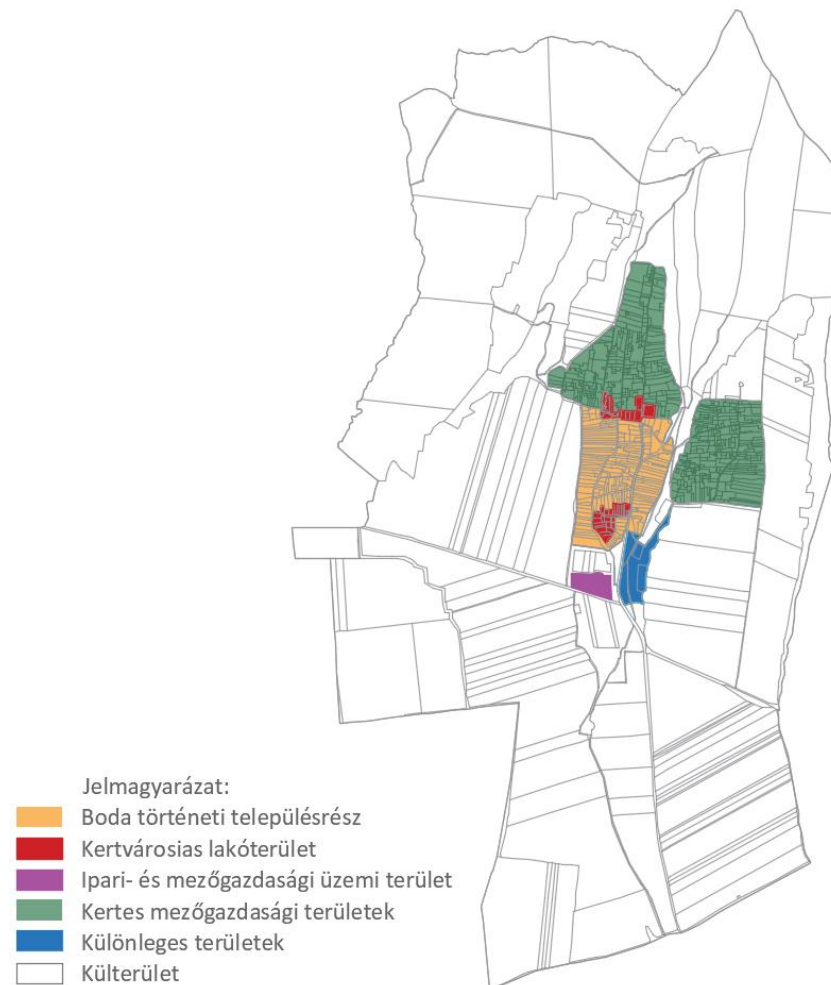
A belterületen leginkább lakóépületeket találunk. A hagyományos beépítésű utcák alkotta, ún. történeti településrész jelenti az első csoportot, ennek peremén kialakult néhány újabb építésű, kertvárosias lakóterület is (második karakter), amely ugyan nem alkot összefüggő, nagyobb területet, de arculati szempontból némileg különbözik a történeti településrészről.

A harmadik karaktert a domboldalban, a település déli, délkeleti oldalán elhelyezkedő kertés mezőgazdasági területek, illetve az itt elhelyezkedő épületek alkotják.

A negyedik karakter a falu déli részén elhelyezkedő ipari- és mezőgazdasági üzemi terület.

A sportpálya, a temető és a déli bekötőút melletti tavak és környezetük nagyobb részben nem beépíthető, a belterületi lakóterületektől eltérő karakterű területet alkotnak, ez az ötödik arculati csoport.

A település külterületének egy része természetvédelmi terület vagy a Nemzeti Ökológiai Hálózat része. A fentiek és a mezőgazdasági területek képezik a hatodik karaktert, amelyeket beépítésre nem szánt területként definiálunk.

Boda történeti településrész

Boda főutcája a kétoldali, hagyományos fésűs beépítésű Petőfi Sándor utca. Az utca középső szakaszán, a templom körül alakult ki a falu kis intézményközpontja igazgatási, kereskedelmi és szolgáltató funkciókkal (bal alsó képen látható). Későbbi időben, de még mindig hagyományos telekstruktúrával és beépítéssel jött létre a főutcával párhuzamos, de annál domborzatilag magasabban fekvő Rákóczi utca. A két utcát rövid keresztutcák kötik össze. Ezek közül a Jókai utca és a Mező Imre utca déli oldala hagyományos beépítésű.

Ezekre a településrészekre az utcavonalas vagy kisebb előkertes, fésűs beépítés a jellemző. A szűkebb keresztutcákon az épületek és/vagy a velük egy vonalban lévő kerítések határozott térfalat biztosítanak. Ez a Petőfi utcában is megfigyelhető, itt találunk az utcával párhuzamos telepítésű (utcavonalon álló) épületet is.

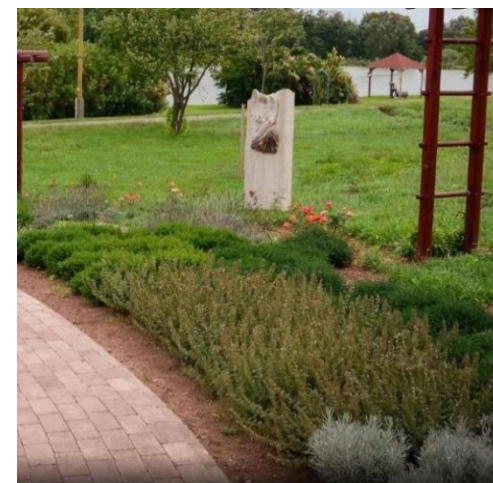

Meghatározó arculati elemek

Már a bevezetőben csatolt képek is utalnak arra, hogy melyek azok az építészeti, táji elemek, amelyek Boda községre jellemzőek és megkülönböztetik más helységektől. A településen járva szembetűnő az égetett tömör téglák alkalmazása, a hagyományos épületek, építmények esetében. A zömök kerítésoszlopok, vagy az épületek (pl. a Petőfi utca néhány régi háza, az udvarban megtalálható melléképületek) anyaghasználatát, és a kerítéseken lévő fekete, mívés fémkapuk meghatározó arculati elemek tekinthetők.

Boda a Mecsek déli lejtőjén helyezkedik el, az utcaképet a domborzathoz történő alkalmazkodás jellemzi. A település gondozott közterületei szintén meghatározóak.

A fentiekben felsorolt arculati elemek megőrzendők, követendő példát mutatnak és karaktert adnak a falunak.

Kertvárosias lakóterület

A Petőfi Sándor utcáról nyíló keresztutcák közül a Jókai utca és a Mező Imre utca még hagyományos beépítésű, bár a Mező Imre utca déli oldalán – a folyamatos fejlődésének köszönhetően – már új családi házak is megjelentek.

Új kialakítású és beépítésű a Borbás köz és a Csend utca, valamint a település északi részén is található új építésű rész. Pécs közelsége, a déli lejtő klímája, a falu kellemes atmoszférája egyaránt inspirálóan hat a városból kiköltözni vágyókra.

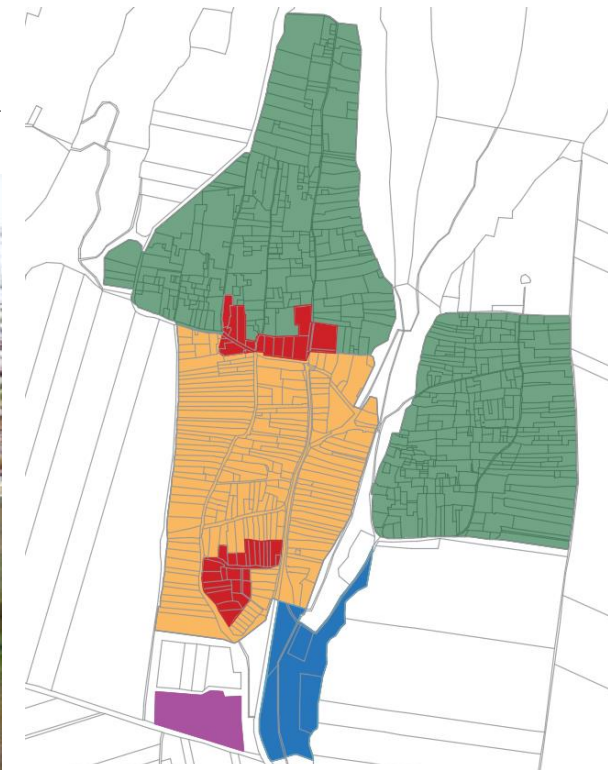
Ezekre a területekre a szabadonálló beépítés jellemző, az épületet az utcától általában nagyobb méretű előkert választja el.

Ipari- és mezőgazdasági üzemi terület

A településen, a 6-os út irányából érkeve, a község kapujánál elhelyezkedő halastavakkal szemben, a domboldalon mezőgazdasági telep működött. Mára az épületek használaton kívül vannak, viszont léptékükben, telepítésükben különböznek a község lakó- és igazgatási részein lévő épületektől, ezért a kézikönyvben külön építészeti karakterként kerülnek meghatározásra.

Jelmagyarázat:

- Boda történeti településrész
- Kertvárosias lakóterület
- Ipari- és mezőgazdasági üzemi terület
- Kertes mezőgazdasági területek
- Különleges területek
- Külterület

Kertes mezőgazdasági területek

A településre jellemző a mezőgazdaság, ezen belül főként a szőlőtermesztés és borkészítés. A település a Fehér-Mecsek borvidék, borút szerves része.

A község külterületén több helyen, nem összefüggően szőlő- és gyümölcsültetvények találhatóak, a kertekben a tevékenységhez kapcsolódó épületek helyezkednek el.

A falutól északra fekvő kertes mezőgazdasági területen még jelentős a szőlőterületek aránya, a keleti kertes mezőgazdasági területre ez már nem jellemző. A falu környezete az országos szőlőkataszter szerinti I. és II. osztályú, szőlőtermesztésre alkalmas terület.

Különleges területek

A lakóterülethez dél felől - a Bodai-árok völgyében - rekreációs terület csatlakozik. A nagy kiterjedésű zöldfelület a település déli kapuja. Kialakítása igényes, vízfelületek (halnevelő tó és halastó), sportpályák, parkosított területek és a temető helyezkedik el ezen a részen. Vele szemben, a főút túloldalán egy információs park került kialakításra.

A zöldövezeti karakter megőrzendő a terület nagyobb részén, a telek elenyésző hányadának beépítésével, ezen a területen a természeti környezet megőrzése a cél. Az itt kialakítható épületeket csak az adott funkcióhoz kapcsolódó (pl. a vízparton halórház, a temetőben temetkezési célú építmény), tájba illeszkedő módon lehet megvalósítani.

Külterület

A külterületi tájhasználat a domborzati és éghajlati viszonyokhoz igazodott. Ennek megfelelően a külterület északi felét a Mecsek nagyrészt kiváló termőhelyi adottságú erdőségei borítják. A természeti értékek sokaságának hatékony megőrzését segítik a védett területek. A külterület északi része a Tájképvédelmi övezetbe tartozik. A természetvédelmi szempontú kijelölések alatt álló területek a településkarakter meghatározó elemeit képviselik.

A külterület déli részén domináns a szántóföldi művelési mód. A nagy kiterjedésű szántókat csak az észak-déli irányú Bodai-árkot kísérő gypfelület szakítja meg. A település déli részén található szántók átlagon felüli minőségűek.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Történeti településrész

Az építészeti útmutatóban szereplő ajánlásainkkal szeretnénk segítséget nyújtani építész és építető számára, hogy a településen olyan épületeket, épületfelújításokat valósítsunk meg a jövőben, amelyek megőrzik a település egyedi hangulatát.

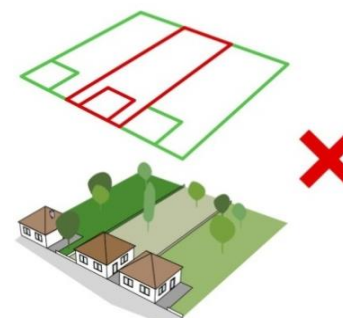
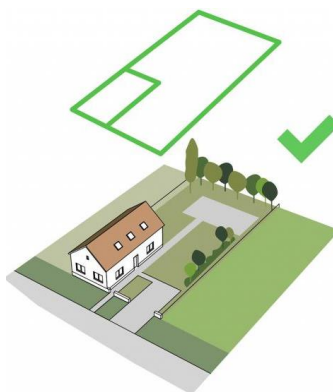

TELEPÍTÉS

A község legkorábban beépült utcáiban, így a Petőfi Sándor utcában az utcavonalas, egészen kis előkertes telepítés a meghatározó. A közel egy vonalban elhelyezett épületek adják az egységes utcaképet

A település hagyományos beépítésű utcáiban az oldalhatáron álló kialakítás a leginkább jellemző.

Új ház építésekor javasolt az utcában meglévő épületek telepítéséhez illeszkedni. Az épületet indokolatlanul visszahúzni vagy elforgatni a jellemző tengelytől nem javasolt.

MAGASSÁG

Településképi szempontból indokolt, hogy a jelenlegi szövetbe újonnan beilleszteni kívánt házak hasonló építménymagassággal épüljenek, mint a már meglévő épületek.

Általában az egyszintes házak a jellemzők, inkább a község széléin, elvéve találunk emeletes épületeket. A létesítendő új épületek magasságával és szintszámával a szomszédos házakhoz ajánlott igazodni, általános esetben javasolt az egyszintes kialakítás.

Példa a településen tetőhajlásszög és magasság illeszkedésére. Az egyszintes házak szövetéből csak a templom emelkedik ki.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A községben a meglévő lakóépületek tetőhajlásszöge rendszerint 32-45 fok között mozog.

A hagyományos utcákban, a meglévő településszövetbe épülő új házak is hasonló tetőhajlásszöggel épüljenek, mint a környezetükben lévő épületek.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák általában nyereg-, kontyolt nyereg- vagy sátoztetők.

A történeti utcákban nyeregtetős, vagy ritkábban sátoztetős házakból álló utcaképbe nem javasolt tördelt, összetett tetőformájú épület tervezése. Törekedjünk a szomszédos épületekhez hasonló tetőforma kialakítására.

A manapság divatos, „mediterrán” tetőhajlásszögű, tetőformájú ház nem illeszkedik a történeti településrész karakterébe, ezért ilyen tetőformájú épület építése itt nem javasolt.

Példa a településen a hagyományos értékekhez illeszkedő tetőformákra.

SZÍNEK

A homlokzatok színvilágára a településen a világos színek a jellemzőek, új építésnél és felújításnál is ajánlott a fehér, vagy a pasztellszínek világos árnyalatainak használata. Kerülni kell a mesterkéltné, feltűnő színeket (pl.: kék, lila, rózsaszín).

Nem elfogadható a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok alkalmazása sem.

TEREPALAKÍTÁS

A település domborzata változatos. Az épületek telepítésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre. Nem megfelelő, ha az épületet túlzottan belevájjuk a terepbe, ezzel nagy árkot képezve.

Példa a településen megfelelő színhasználatra.

Javasolt fehér vagy világos tónusú, pasztellszínű vakolat, sötét színű nyílászáró.

KERÍTÉS

A településen fontos az utca és a lakóingatlan területének elválasztására szolgáló kerítések egysége.

A községben hagyományosan az áttört kerítés a jellemző, azonban a szőlők, gyümölcsöskertek kerítéssel nem, vagy csak nagyon áttört formában kerülnek körülhatárolásra.

A kerítés és az épület anyag-, illetve színhasználata legyen összhangban egymással!

Javasolt a településre jellemző tömör téglá, vagy téglá lábazatos kialakítás, valamint új építésű részeken a léckerítés. A kezeletlen felületű, tömör, betonelemes kerítés kerülendő.

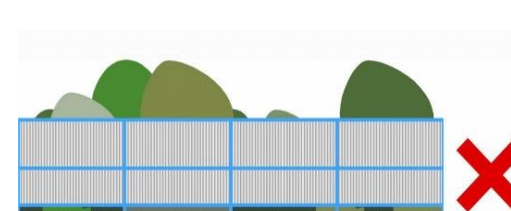
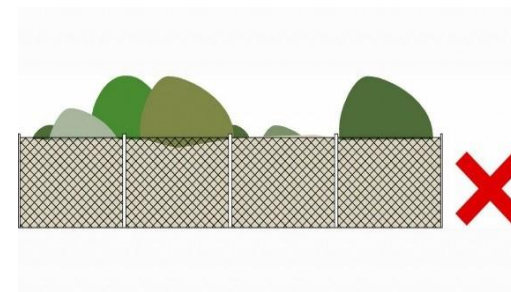
Kerüljük a teljesen áttört, nád- vagy drótfonatos kerítést az utcáfronton.

A jellegzetes bodai kerítéseken vörös téglá oszlopokat és lábazatot találunk. (Lásd jobbra, egy régi és egy új építésű példa)

A hasonló színű és magasságú kerítés településképi szempontból előnyös.

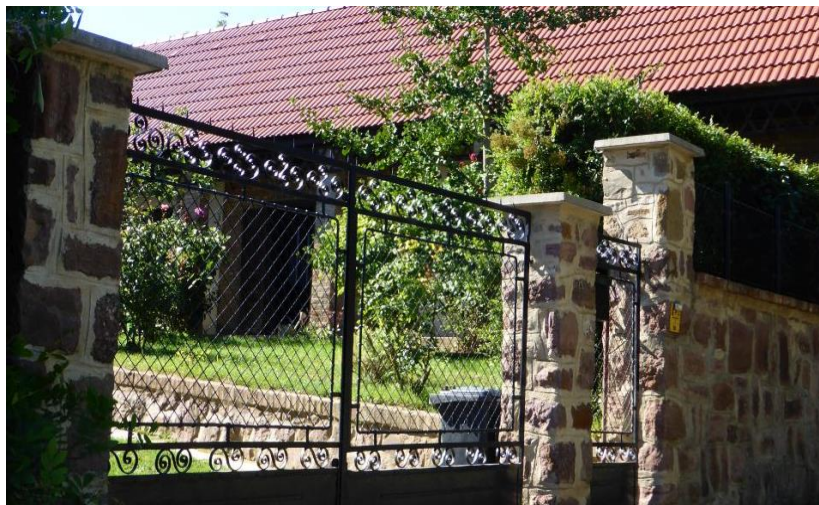
Lejtős terepen a kerítés kialakítása igazodjon a domborzati viszonyokhoz. Példa erre a jobb oldali ábrán látható megoldás.

Az áttört kerítések között esetenként rosszabb műszaki vagy esztétikai állapotban lévőket is találunk.

Településképi szempontból javasolt a kerítések felújítása, egységesítése, műszaki szempontból pedig ajánlott a lábazat és az oszlopok anyagát vízorros fedkővel védeni.

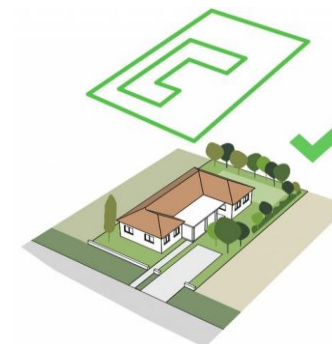
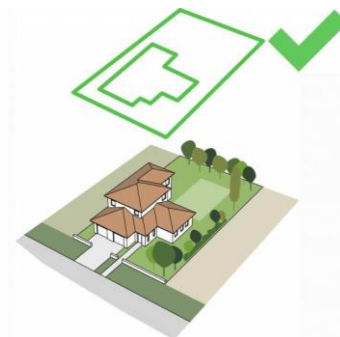
A képeken szép példák láthatók a település kerítéseiről.

Javasolt a beton- vagy betonelemes kerítést, fa- vagy fémkerítésre cserélni, melynek színét sötétebb színekből válasszuk, a lábazatot pedig természetes anyaggal burkoljuk. Ilyen anyag lehet például a Bodára jellemző téglá, vagy a kő.

Kertvárosias lakóterület

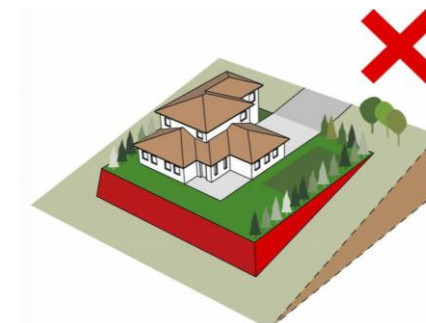
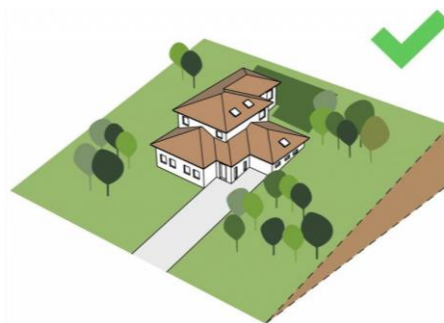
A kertvárosias karakterű részek beépítési vázlatait abban az esetben mutatjuk be, amikor azok némileg eltérnek a történeti településre vonatkozó ajánlásoktól, vagy javasolt őket kiemelni, megkülönböztetni. Az épületek falainak színezésére vonatkozó ajánlások egységesen mindkét részre vonatkoznak.

TELEPÍTÉS, TEREPALAKÍTÁS

Boda kertvárosias lakóterületét alkotó utcákban az előkertes, szabadonálló telepítés a jellemző.

Ezekben az utcákban az épületek formálása szabadabb lehet, de a telepítés tekintetében a szomszédos épületekre jellemző előkert megtartása szükséges. Ezek az előkertek a történeti településrészen megfigyelhetőknél nagyobbak. Az újonnan létesülő épületeket elforgatni a jellemző tengelytől és nagyobb mértékben hátrahúzni nem célszerű, az egy vonalban lévő házak adják a harmonikus utcaképet.

Az adott utcára jellemző előkertek méretének és a terepviszonyok figyelembevételével célszerű lakóházat tervezni, például az épület ne magasodjon látványosan az utca fölé a túlzott mértékű feltöltés következtében.

MAGASSÁG

A kertvárosias lakóterületen a lakóházakat javasolt egyforma szintszámmal és hasonló magassággal tervezni, az adott utcára jellemző lépték figyelembevételével. A kertvárosias lakóterületeken sem jellemző a többszintes kialakítás.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

A lakóházak tetőkialakításainak tervezésekor a történeti településrészhez képest nagyobb szabadság megengedett. Az ajánlott hajlásszög itt is 32-45 fok, de az összetettebb tetőforma is lehetséges az illeszkedés szabályainak betartásával.

Alacsonyabb hajlású tető nem ajánlott, valamint kerülendő a 45 foknál meredekebb kialakítás is.

KERÍTÉS

Ezen a településrészen az áttört kerítések építése javasolt. Új építésnél alkalmazkodjunk az adott utcában jellemző kialakításhoz, a modern forma- és anyaghasználat megengedett.

Az áttört kerítés vagy kertkapu növeli az utcában az átláthatóságot.

Kerüljük a teljesen áttört, nád- vagy drótfonatos kerítést az utcafronton.

Boda külterület és beépítésre nem szánt területek

A település közigazgatási területének északi része a Tájképvédelmi övezetbe tartozik, ezért fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és területhasználatot) megvalósítani, a külterületi beépítéseket pedig erősen korlátozni kell. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati, illetve hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. A világítás kialakítása során, a fényszennyezés mérséklése érdekében csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk!

A kiemelten védett, vagy Natura 2000-es területeken (a „Természeti értékek” fejezetben található térképi lehatárolás mutatja ezek elhelyezkedését) kiemelt fontosságú cél a védett élőhelytípusok, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének helyreállítása, fenntartása, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Nemzeti Ökológiai Hálózat területén a teljes mértékben megbonthatatlan, beépítetlen táj a meghatározó arculati jellemző. Ezeken a területeken épület elhelyezése nem lehetséges.

Erdőterületek: erdősítésnél, mezővédő erdősávoknál és takarófásításnál minden esetben honos fajokból álló, elegendő állományt kell telepíteni. A 10 ha-nál nagyobb gazdasági erdők (Eg) területén közlekedési és közmű létesítmények, az erdő üzemeltetéséhez, fenntartásához kapcsolódó építmények, vadászházak és vadászlesek a táji környezettel összhangban az ÁESZ egyetértésével építhetők max. 0,3 %-os beépítéssel.

Közlekedési, közmű területek: A közlekedési és közmű területeken a közlekedési és közmű létesítményeken kívül az OTÉK 26. §. (3) pontjában felsorolt építmények helyezhetők el. Fásítás, fasor kialakítása, pótlása során helyben honos fa- és cserjefajokat kell alkalmazni.

A mezőgazdasági övezetekben, kertes mezőgazdasági területen csak tájba illő épület létesíthető, 32-45 fokos tetőhajlásszögű nyeregtetővel, a tetőgerinc lehetőség szerint a terep lejtésének irányával párhuzamos legyen. Kerítés helyett sövényrel, szőlőkordonnal történő lehatárolás ajánlott. Épület elhelyezésénél, felújításánál a történetileg kialakult, tájkarakterhez illeszkedő megoldást kövessük, a tetőtér beépítése nem ajánlott.

Ipari és mezőgazdasági üzemi területek: a létesülő épületek tömegét igyekezzünk tagolni, ajánlott az egyszintes kialakítás. Az építmények takarására honos fa- és cserjefajok ültetése javasolt. Épületcsoportnál azonos jellegű tetőkialakítást szükséges alkalmazni. Az anyag- és színhasználat tekintetében a tájra jellemző, természetes anyagok használata javasolt, a ríkító, bántó színek kerülendők. A település déli részén elhelyezkedő gazdasági területen, a közelben már meglévő lakó- és rekreációs funkciójú területek védelmében, zavaró szaghatású és környezetvédelmi szempontból káros tevékenység elhelyezése kerülendő. Áttört, növényzettel kombinált kerítést létesítsünk!

KERTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Kertek

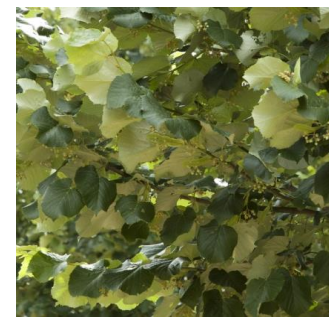
A terület növényalkalmazását befolyásolja az eredeti vegetáció, mely itt főként a cseres-kocsányos tölgyes és a gyertyános-kocsányos tölgyes, illetve a bükkös. A névadó fajok termetükből adódón leginkább parkokban szoliterként nyújtják legfőbb díszítőértéküket, viszont a kocsányos tölgynek ismerjük néhány kompakt, oszlopos fajtáját, melyek jóval kisebb helyigényűek.

A gyertyánnak pedig megvan az a nagyon előnyös tulajdonsága, hogy jól tűri a metszést, így alkalmas akár sövénynek és télen még takar is elszáradt lombjával, melyet nem hullajt le. Ezen kívül népszerű a csüngő habitusú 'Pendula' és az oszlopos 'Fastigiata', utóbbi utcafásításra is alkalmas lehet.

Jellemző ezekben a társulásokban a magyar kőris, illetve a magas kőris is. Meg kell említenünk a keskenylevelű kőris 'Raywood' fajtáját, mely ellenálló, jó várostűrő, kiválóan használható utcafásításra és gyönyörű vöröseslilás őszi lombszínt produkál. A magas kőrisek közül a parkokba ajánlható például a nagyméretű 'Westhof's Glorie', 'Althena' és 'Atlas', míg kiskerti telepítésre, illetve útsorfának alkalmas a gömb koronájú 'Nana'. (jobb felső képek)

Hársak közül mindhárom őshonos fajunk jól alkalmazható. Leggyakoribb az ezüst hárs, melynek 'Zentai Ezüst' fajtája kiváló utcafásításra keskeny, zárt koronájának köszönhetően. Terebélyesebb fajták közül az egyik legnépszerűbb, szoliter parkfának ideális a 'Szeleste'. A nagylevelű és a kislevelű hárs is jó alkalmazkodóképességűek, szép szabályos koronát nevelnek és rengeteg népszerű fajtájuk ismert és utcafásításra is alkalmasak.

Fontos megemlíteni a közönséges nyírt is, melynek ugyancsak ismertek alapfaján kívül akár kiskerti telepítésre is alkalmas, kisebb méretű fajtái. A *'Youngii'* csüngő koronájával díszít, a *'Laciniata'* szeldelt leveleivel gyönyörködtet, míg a *'Bíbor'* és *'Purpurea'* különlegessége sötétbordós, szinte lilás lombszínében rejlik.

Ugyancsak látványos a pirosvirágú galagonya is, mely élénk színű virágzatával, majd terméseivel díszít, és habitusának köszönhetően jól alkalmazható utcafásításra, valamint kertekbe is javasolható. Galagonyák közül az egybibés is bátran választható, melynek oszlopos habitusú *'Stricta'* fajtája igen népszerű.

Gyümölcsfélék közül az alma és körte termesztése jellemző ebben a térségben, illetve savanyú talajokon a szelídgesztenye, így ezek bátran megjelenhetnek a kiskertekben is.

Cserjék közül a társulásban gyakori a közönséges fagyal, mely nyírott sövénynek kiváló, illetve fogyasztható termése miatt igen értékes a közönséges mogyoró is. Fajtái igen látványosak, a *'Contorta'* csavarodott ágrendszerével díszít, mely leginkább lombtalan állapotban érvényesül, *'Fuscorubra'* és *'Atropurpurea'* fajtái pedig bordós lilás lombszínükkel válhatnak a kert különleges elemévé.

Megemlítendő még a lángvörös vesszőivel díszítő veresgyűrű som fajtái is pl. a *'Winter Beauty'*, illetve ugyanebből a nemzetségből választhatunk nem honos fajokat, például a fehér somot, melynek legnépszerűbb fajtái a vesszőjével, tarka levelével és fehér termésével díszítő *'Sibirica Variegata'* és az ősszel feketére színeződő vesszejű *'Kesselringii'*.

Előkertek, utcai előkertek

Településkép szempontjából is meghatározó az utcák, utcai előkertek, köztertek, parkok szép, esztétikus megformálása. Bodán a házak telepítése utcánként, szakaszonként változó, ezért más-más karakterű előkertek alakulnak ki a házak előtt. Utcavonalas beépítés esetén, az előkert közterületen, a járda és az úttest között alakul ki. Ilyenkor az előkertekben több helyen az örökzöldek jellemzők, megtalálhatók a nyugati tuja változatos fajtái, borókafélék, illetve jellemzők a fenyőfélék pl. lucfenyő is. Az ablakokat idővel leárnyékoló tujasor helyett, fontoljuk meg virágok, virágos évelők ültetését. (Bal felső képeken jó példák láthatók a településről.)

Ahol előkertes beépítés a jellemző, az áttört kerítéseknek köszönhetően a ház előtti belső kertrész vizuálisan együtt él az utcával, egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet pozitívan befolyásolja. Erre is találunk szép példákat a községben.

Pihenőkert, udvar

Az épületek előtti kertrész mellett, fontos szerepet tölt be az udvar és a hátsó kert szép kialakítása. Az egykori lakóudvar folyamatosan növekedett az udvar többi részének rovására és idővel pihenőkertté alakul.

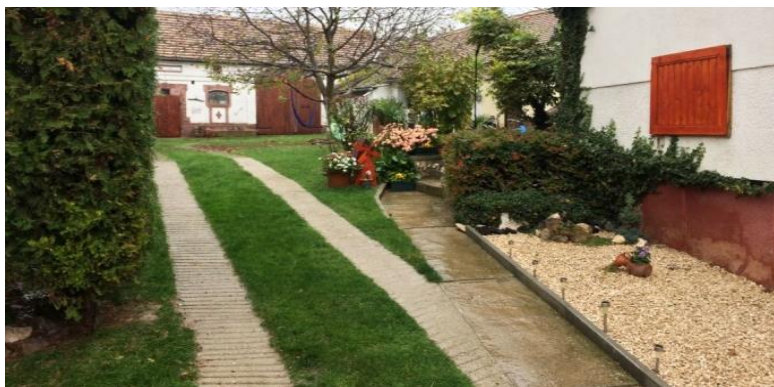
A XXI. században a kert már a pihenés színtere, egy szépen gondozott gyepp, a színes virágok az emberek lelki nyugalmát is erősítik. A növények hálásak, meghálálják a törődést, a gondoskodást, és cserébe ellátnak bennünket szemet gyönyörködtető látvánnyal. Új épületünk tervezésekor, meglévő épületünk bővítésekor fokozottan ügyeljünk a meglévő fás szárú növényzet megóvására.

Az udvarban elhelyezhető épített kerti tűzhely vagy kút, mely a gyakorlati haszna mellett az udvar díszje is lehet.

Javasolt az éghajlatnak, a táj jellegének megfelelő növények, virágok ültetése. (Néhány példa erre a középső oszlopban.)

A burkolt felületek arányát igyekezzünk minél kisebbre csökkenteni, a kerítés előtt, a többszintes növényzet kialakításával kedvező hatás érhető el:

Gazdasági udvar, melléképület

A csatolt műholdképek is mutatják, hogy a községben számos helyen fennmaradt a gazdasági udvar végén beforduló, az udvart keretező melléképület. Ez általában a csűr, vagy az istálló volt, melynek téglahomlokzatán nagyméretű fakapu helyezkedett el.

Sok ilyen épület helyi védelem alatt áll, a Dunántúltra jellemző településszerkezet, valamint a mives tégl architektúra megőrzése miatt is különös figyelmet igényel, a falu kiemelt értékei közé tartozik. A csatolt fényképen néhány gondosan ápoltság és gazdasági épület látható.

ANYAGHASZNÁLAT - TETŐK

Településképi szempontból javasolt a cserép, a 80-as években épült épületek esetén akár a betoncserep héjazati anyagok alkalmazása.

A képeken szép példák láthatók megfelelő fedési anyagra.

Kerülendő a településképi és egészségi szempontból is káros hullámpala. Nem javasolt egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése, valamint a régi épületeken kerülendő a bitumenes zsindely alkalmazása. *A képek nem a településen készültek!*

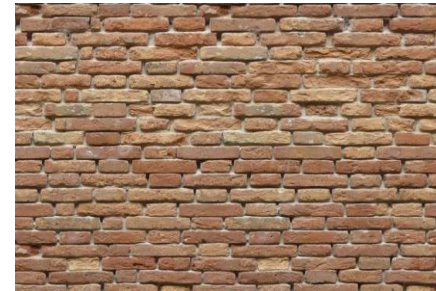
ANYAGHASZNÁLAT - BURKOLATOK

Bodán régóta használják a téglát, mint építőanyagot, a település karakterének a mai napig hangsúlyos eleme.

Használjuk a téglát új épületeknél is, a „Mai példák” fejezetnél mutatunk erre megfelelő megoldásokat.

Miután a falu a Mecsek déli lejtőjén épült, a hegyvidéken jellemző anyag, a kő használata is lehetséges. A környékre jellemző anyagot a közeli bányából, vagy régi épület bontásából is beszerezhetjük. Fontosabb középületek környezetében ajánlott természetes anyagú burkolat alkalmazása. A virágszobor parkban a gyalogos közlekedőfelület murva burkolatot kapott (jobb alsó képen látható).

A településen sok szép példát találunk megfelelő anyaghasználatra.

AJTÓK, ABLAKOK

Jó példák a településről:

Bodán az utcai homlokzat hangsúlyos eleme az osztott üvegezésű fa ablak. A hagyományos parasztházakon az ablak mérete az épülethez volt igazítva, javasolt ezen a homlokzaton a nyílásméretet megtartani. (Jobb felső képen látható erre példa.)

A hagyományos épületeken kerüljük a külső tokos, fehér műanyag redőny használatát, helyette a nyílászáró színével megegyező zsalugáter beépítése ajánlott. Új épületre modern ablakok, erkélyajtók helyezhetők. A nyílászárók javasolt színvilága a barna, sötétbarna, esetleg sötétzöld.

A településen sok helyen megmaradtak az eredeti fa ajtók, amelyek megőrzésre, felújításra javasoltak. Szép ajtókat figyelhetünk meg a szőlőhegy némely épületén is.

KAPUK

A településen az utcaképek hangsúlyos elemei az áttört kerítések részeként megtalálható szép fémkapuk, amelyek gyakorta téglapillérek közé kerültek elhelyezésre. Ezek adják a kapcsolatot az utca és az udvar között.

Jó példák láthatók a hagyományos és modern kivitelekre. A képek a településen készültek.

HOMLOKZATKÉPZÉS, KÖZÉPÜLETEK

A község arculatát meghatározzák a Petőfi utcában lévő középületek, amelyek a XX. század első feléből származnak. Általában az utcával párhuzamos telepítéssel épültek, az utcai homlokzat hangsúlyos elemei a megfelelően megválasztott méretű, osztott fa ablakok, és esetenként a nagyméretű, mives fémkapu. Anyaghasználatban gyakori a téglá. Az épületek településképi értékkel is rendelkeznek, homlokzati kialakításuk az eredeti állapotban megőrzendő.

HOMLOKZATKÉPZÉS, LAKÓ-ÉS HÉTVÉGI HÁZAK

A Baranya megyei falvakra az utcára merőleges gerincű, nyeregtetős lakóházak voltak jellemzőek, homlokzataiknak a ritmusa határozta meg a települések építészeti karakterét. Ezeknek az épületeknek a formája, magassága hasonló, a homlokzati kialakításuk már sokkal változatosabb, jellemző az egyszerű vagy kontyolt nyeregtető.

A település külterületén is találunk arányos homlokzati kialakítással készült házakat, gazdasági épületeket. Az egyszintes épületek homlokzati részletei hasonlóak a belterületi régi házakéhoz. A képeken néhány jó példa látható a településről.

RÉSZLETEK

A település épületein megtaláljuk a népi építészet különböző részletmegoldásait. Bodára jellemző, hogy a lakóházak udvarán kutak találhatók, melyek a házakhoz hasonlóan, részleteikben egyedi kialakításúak.

Településképi szempontból lényeges a kerítések, kerítésmotívumok, vagy a közterületeken lévő tárgyak igényes részletképzése is.

MAI PÉLDÁK

6

Régi, népi építészeti karaktert hordozó épületek felújítása, átalakítása

Bodán számos hagyományos parasztházat találunk, amelyek a XX. század első felében épültek. Az eltelt idő folyamán több, kisebb-nagyobb beavatkozáson mentek keresztül, amelynek során az eredeti karakter megváltozott.

A népi építészeti értéket hordozó épületek gondos felújítása fontos feladat. A felújítás során ügyeljünk arra, hogy az épület az eredeti stílusjegyeket őrizze meg, ez különösen igaz az utcai homlokzatra. Ne változtassuk meg a homlokzat karakterét más méretű, osztású nyílászáróval, de az utcai homlokzaton ne is falazzunk be ablakot. Az udvar vagy a kert felé nyithatunk akár nagyobb ablakfelületet is. Kerüljük a fehér műanyag redőny használatát, törekedjünk az utcai homlokzat eredeti nyílászáróinak megőrzésére.

Egy Pest megyei községben a település vezetése úgy döntött, hogy pályázati program keretében igyekeznek minél több régi épületet felújítani az eredeti stílusjegyek visszaállításával. A program nagyon látványos eredményeket hozott. A mai példák között kettő épületfelújításról mutatunk képet (balra a felújítás előtti állapot), ahol a homlokzat eredeti értékeit „visszaadták a településképnek”.

A képekkel a bodai lakosokat szeretnénk inspirálni, motivációt, követendő példát adni régi épületeik felújításához.

Új építés, felújítás a meglévő karakterhez illeszkedően

Magyarországon számos modern téglapépület található, amelyek jó példát mutatnak arra, hogy Boda hagyományos értékeit hogyan lehetne a modern formavilággal ötvözni.

A jobb felső képek egy vidéki kistelepülésen található, új építésű lakóházzal készültek, amely a hagyományos tornácos ház modern átírata, magában hordoz egy városias világot is. Pécs közelsége, a természeti környezethez közelebb költözni vágyó fiatalok életvitelébe illeszkedhet ez a kettős hangulatvilág. Az utca felé zártabb képet mutat, viszont az udvar irányába nagyobb nyílászárók jelennek meg. A további képeken is az udvar felé nyitó, modern házak láthatók.

A középső két fotón egy olyan lakóépület látható, amely erősen lejtős terepen épült, azonban igyekszik a tájba illeszkedni. A téglát itt is megjelenik, egyfajta épített „masszív” alépitményt adva a könnyed hatású felső résznek. *A képek nem Bodán készültek.*

UTCÁK, TEREK

7

Az utcaszerkezetről a „Település bemutatása” fejezetben már beszéltünk. Boda utcáin zöldfelületi sáv választja el a főutat az épületektől. Az utak többnyire aszfalt burkolatúak. A hagyományos utcák közül a Petőfi utca szélesebb a többinél, mindkét oldalán vízvezető árok helyezkedik el. A főút mellett, az iskola és a fontosabb középületek környezetében szegélykő alkalmazása javasolt, amely a biztonság mellett rendezettséget is közvetít. (A szöveg melletti képek jó példát mutatnak.)

A többi utca szűkebb, általában egy nyomtávú, járda csak az egyik oldalon található, olykor előfordul, hogy a szűkebb részekben hiányzik is.

Parkok, terek

A települést délről megközelítve halnevelő tó és halastó fogadja az ide érkezőt, mellettük közel háromhektáros Emlékparkot alakítottak ki. Az út szemközti oldalán virágszobor park és egy Európában is egyedülálló információs park található. A közterületen elhelyezett tájékoztató táblák bemutatják többek között a radioaktív hulladékelhelyezés módszereit, lehetőségeit.

8

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az épületek homlokzatára színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt. A házak falaira, illetve a kerítésre kerülő reklámok mérete legfeljebb 0,5 m² lehet. (Jó példa a bal alsó képen látható cégér, a kép nem a közösségben készült.)

A középső képeken jó példák láthatók tájékoztató táblákra: az információs park építményei, valamint az utcaneveket jelző fatábla.

A színes, nagyméretű molinók kerülendők. A mai reklámfelületek méretükben és színvilágukban teljesen eltérnek a környezetüktől. Feltűnésükkel elnyomják a helyi települési összképet és hangulatot.

Sajátos építményfajták, műszaki berendezések

Napelem telepítése során a tájolás nagy szerepet játszik. Amennyiben lehetőségünk van rá, ne a főhomlokzat felőli tetőrészre helyezzük el az elemeket. Ha nagyobb, árnyékmentes területünk van az épületünk mellett, ajánlható az udvari melléképületen, vagy a talajon, lábazatra történő elhelyezés. ✓

Az alsó képeken példa látható antenna álcázására. Ma már fenyőfára hasonlító kialakítás is lehetséges, így a településképp nem sérül, az antenna beleolvad a környezetébe és nem okoz zavaró látványt. A klímaberendezés, parabola antenna elhelyezése az oldalhomlokzatra, vagy az udvari homlokzatra javasolt.

Az épületek utcai homlokzatára légkondicionáló berendezés, parabola antenna elhelyezése kerülendő. A teljes utcai tetőfelület gépészeti berendezéssel való takarása szintén kerülendő. *A képek nem a településen készültek.* ✗

MELLÉKLETEK

Helyi egyedi védelem:

Jókai Mór u. 5. Jókai Mór	hrsz.: 102	lakóépület	H1
u. 6. Jókai Mór u. 7.	hrsz.: 119	gazdasági épületek	H1
Mező Imre u. 21.	hrsz.: 104	gazdasági épület, góré, utcai kerítés	H1
Petőfi Sándor u. 32	hrsz.: 130	utcai kerítés	H1
Petőfi Sándor u. 11. Petőfi	hrsz.: 99	R. k. templom, kereszt, utcai kerítés	H1
Sándor u. 13. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 179	utcai kerítés	H1
19. Petőfi Sándor u. 21. Petőfi	hrsz.: 180	gazdasági épületek, utcai kerítés	H1
Sándor u. 23. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 183	utcai kerítés	H1
27. Petőfi Sándor u. 32. Petőfi	hrsz.: 184	utcai kerítés	H1
Sándor u. 34. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 185	utcai kerítés	H1
35. Petőfi Sándor u. 37. Petőfi	hrsz.: 187	utcai kerítés	H1
Sándor u. 39. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 98	gazdasági épület, utcai kerítés	H1
41. Petőfi Sándor u. 46. Petőfi	hrsz.: 186	utcai kerítés	H1
Sándor u. 52a. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 193	utcai kerítés és kapu	H1
58. Petőfi Sándor u.	hrsz.: 194	utcai kerítés	H1
Rákóczi Ferenc u. 30. Rákóczi	hrsz.: 195	lakóépület	H1
Ferenc u. 32. Rákóczi Ferenc u.	hrsz.: 196	lakó- és gazdasági épület, utcai kerítés	H1
50. Rákóczi Ferenc u.	hrsz.: 85	utcai kerítés	H1
zártkert	hrsz.: 79/5	utcai kerítés	H1
zártkert	hrsz.: 75	utcai kerítés	H1
zártkert	hrsz.: 170/1	kereszt	H1
	hrsz.: 19	gazdasági épület, utcai kerítés kapu	H1
	hrsz.: 21	gazdasági épület, utcai kerítés gazdasági	H1
	hrsz.: 32	épület, utcai kerítés	H1
	hrsz.: 10	kereszt	H1
	hrsz. 729/2	présház	H1
	hrsz. 754	présház	H1
	hrsz. 777	présház	H1

zártkert	hrsz. 825/5	présház	
zártkert	hrsz. 935	présház	
zártkert	hrsz. 940	présház	
zártkert	hrsz. 1007	kápolna	
zártkert	hrsz. 1017	présház	
Petőfi Sándor u. 11.	hrsz.: 179	lakóépület tömeg, lopott tornác	H2
Petőfi Sándor u. 27.	hrsz.: 187	lakóépület tömeg és kapuáthajtó	H2
Petőfi Sándor u. 35.	hrsz.: 193	lakóépület tömeg és kapuáthajtó	H2
Mező Imre u. 19.	hrsz.: 131/1	kerítés kapu	H2

Régészeti lelőhelyek:

	védett örökségi érték neve	hrsz	azonosító
R1.	Alsó-Kaposi út	071/10, 092/1	90139
R2.	Temetői-dűlő	024/1, 025, 026/3, 026/4, 026/5, 026/6, 026/7, 035, 037/1, 038/2, 041/1, 054, 171/2, 171/3, 171/4, 171/5, 171/6, 171/7, 171/8	44321
R3.	Botoskút-dűlő	071/8, 071/9, 071/10	21318
R4.	Csucsai-dűlő	046, 048/2	20071
R5.	Koplaló É	071/10, 092/1	82227

Védett természeti terület - Nyugat-Mecsek Tájvédelmi Körzet, Natura 2000 hálózat területe:

		hrsz
	Mecsek HUDD 20030	086/1, 086/2, 086/3, 016
	Mecsek HUDD10007 különleges madárvédelmi terület	
	Ex-lege védett természeti terület	086/2, 086/3, 092/4, 092/5

IMPRESSZUM

BODA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT

Honlapcím: www.bodakozseg.hu

E-mail cím: onkormanyzat@bodakozseg.hu

Postai cím: 7672 Boda, Petőfi u. 28.

Telefon: +36 73 472 079

Polgármester: Kovács Győző Zsigmond

Főépítész: Farkas István

Főépítész emailcíme: boda@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Mórucz László

SZÖVEG: Németh István, Horváth Adrienne

FOTÓ: Farkas István, Németh István

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István

Boda, 2018. szeptember 06.

A Településképi Arculati Kézikönyvben felhasználtuk a település honlapján talált információkat és képeket, továbbá a bodai Öreghárs Vendégház honlapján fellelhető fotókat. Az Örökségünk fejezethez beillesztettünk képeket a templomaink.hu internetes oldalról, illetve információkat a ddnp.hu oldalról. A védett területeket ábrázoló térkép a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján készült.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag Bodán készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozók fejezetekben szereplő javaslatok közé máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, melyek a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatják.

A kerürendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.